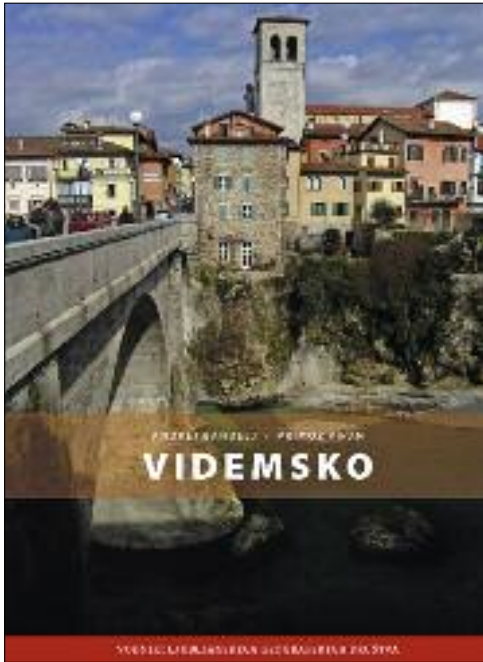

Andrej Bandelj, Primož Pipan:

Videmsko

Vodniki Ljubljanskega geografskega društva

Ljubljana 2014: Ljubljansko geografsko društvo, Založba ZRC, 210 strani, ISBN 978-961-254-677-9

Ljubljansko geografsko društvo že vrsto let goji tradicijo, da vse izvedene ekskurzije predstavi v knjižni obliki, ki kot poseben tematski sklop izidejo v obliki zelo uporabnih vodnikov. Izbrane poti, slikovno gradivo ter uporabna velikost vodnika sta končna nadgradnja strokovno izpeljanih enodnevnih ekskurzij. Pričujoči vodnik širi zbirko predstavitev slovenskega zamejstva in zaokroža njegov italijanski del. Predstavljene so ekskurzije v Videmsko pokrajino, ki so bile v to severno obmejno območje med Slovenijo in Italijo izvedene med marcem 2010 in novembrom 2012.

Avtorja vodnika sta geografa Andrej Bandelj in Primož Pipan, ki sta vodila in organizirala vseh deset ekskurzij. Prvi je sposobnost vodnika in poznavalca dokazal že v preteklosti in jo nepretrgoma potrjuje ter nadgrajuje kot razgledan in didaktično suveren geograf. Drugi avtor pa je, poleg osebnega navdušenja nad obmejnimi vprašanji, posvetil temu delu Slovenije tudi svoje doktorsko delo.

Prva ekskurzija je bila izvedena marca 2010, njen namen pa je bila seznanitev z lepotami in posebnostmi doline Nadiže in Čedad. V ospredju je dvojnost zgodovinskega razvoja obravnavanega območja. Na eni strani posebna identiteta Beneške Slovenije, ki z dolino Nadiže predstavlja enega najugodnejših prometnih prehodov iz Furlanskega nižavja proti Alpam, na drugi pa mesto Čedad, ki leži nekoliko izven v stoletjih utemeljene slovenske zahodne narodnostne meje, predstavlja pa kulturno in organizacijsko središče Slovencev v Videmski pokrajini.

Druga ekskurzija je bila izvedena aprila 2010 in je vsebovala šest postankov z ogledi, ki se nahajajo med Čedadom in Kolovratom. Gre za dolino Kozce in Reke (Rečansko dolino) ter hrbte tamkajšnjih vzpetin. Ceste so speljane bodisi po pobočjih hrbov pogosto kot panoramske ceste ali po dnu doline, veliko težav pa lahko povzroča prehodnost iz ene doline v drugo, saj kakovostnih povezovalnih cest

skorajda ni. Glavna značilnost vzhodnih nadiških dolin je izpraznjenost naselij, ki so nekoliko bolje obiskana le ob koncu tedna. Poglavitna razloga za depopulacijo tega območja sta pomanjkanje zaposlitvenih zmogljivosti in vpliv državne meje, ki je v času hladne vojne predstavljala mejo med vzhodom in zahodom.

V maju 2010 je bila izvedena ekskurzija po južnih pobočjih Matajurja. Slednji predstavlja simbol Beneških Slovencev, z vrha katerega se razprostira prekrasen pogled od Alp do morja. V okolici Matajurja nas povsod spremlja tudi preteklost. Tako vasi Tarčmun z legendarnim Ivanom Trinkom in Marsin s svojimi opuščenimi planinskimi pašniki, kot sam Matajur eden najbolj živahnih predelov Beneške Slovenije z najvišjo ležečo točko, ki po zaslugi navdušenih rekreativcev zaživi predvsem ob koncu tedna.

Marca 2011 je bila izvedena ekskurzija v Terske doline, ki nosijo ime po številnih hudourniških dolinah, katerih vode se zlivajo v hudournik Ter. Doline so globoko vrezane med hribovja Beneške Slovenije in jim dajejo poseben pečat. Z izjemo doline Tera, ki se v zgornjem delu toliko razširi, da omogoča postavitev nekaj vasic, so naselja postavljena na pobočjih nad dolinskim dnem.

Marca 2012 je bila izvedena ekskurzija v Videm in njegovo okolico. Trst je upravno središče dežele Furlanije-Julijske krajine, vendar je Videm njeno pravo srce. Je geografsko središče Furlanskega nižavja in središče Videmske pokrajine, ki predstavlja velik del celotne dežele. Poleg samega mesta z ohranjeno bogato beneško arhitekturo, se v njegovi okolici nahajajo še številni znani kraji: Gonars s spominskimi obeležji o koncentracijskem taborišču, Compoformido z gostiščem, kjer je bila podpisana znamenita pogodba ter z njo končano obdobje Beneške republike, Passariano z razkošno Vilo Manin, kjer je krajši čas bival Napoleon in tudi uradno podpisal Compoformijsko pogodbo, Palmanova kot nakupovalno središče, Rivolto z bazo znamenite letalske akrobatske skupine *Frecce Tricolori* in ostalo. Prav tako kot je na relativno majhnem ozemlju zelo pestra zgodovina, pa je raznolika tudi etnična sestava prebivalstva, kjer živijo Italijani, Slovenci, Nemci in seveda Furlani.

Aprila 2011 je bila izvedena ekskurzija v Rezijo. Slovenci, kot tudi Italijani in Furlani, jo imamo vsaj delno za svojo, zagotovo pa je večini Slovencev precejšnja neznanka. Na vsega dvajsetih kilometrih značilne razdalje se srečujemo z bogatim izročilom in svojsko tradicijo domačinov. In prav srečanje z njimi je bila osrednja želja te ekskurzije, s čimer so organizatorji želeli udeležencem in najširši javnosti omogočiti vpogled v zgodovino in sedanost teh krajev.

Maja 2011 je bila izvedena ekskurzija v Karnijo, ki predstavlja obsežno alpsko pokrajino južno od Karnijskih Alp in leži le nekaj kilometrov zahodno od najzahodnejših slovenskih vasi. Razprostira se ob reki Tilment in njenih pritokih, ki skupaj tvorijo sedem dolin Karnije. Osrednje naselje in upravno središče predstavlja mesto Tolmezzo, ki je nastalo na stičišču več dolin. Večinsko prebivalstvo so Furlani, poleg njih pa še priseljeni Italijani ter izvorno koroški in tirolski Nemci, kar se kaže v arhitekturi, gastronomiji, jeziku in kulturi.

Aprila 2012 je bila izvedena ekskurzija v Kanalsko dolino. Dolina, ki je svoje ime dobila predvsem zaradi zgodovinskih dogodkov in ne po zaslugi naravnogeografskih značilnosti, je edinstvena v več pogledih. Štirijezičnost tam živečih Slovencev, Nemcev, Furlanov in Italijanov je rezultat različnih zgodovinskih vplivov na to v zgodovini skoraj vedno obmejno območje. Poleg ostalih krajev je ekskurzija obiskala naselja Naborjet, Ukve in Ovčjo vasi, kjer živijo številni Slovenci in je narodna zavest še zelo živa.

Maja 2012 je sledila ekskurzija po poteh popotresne obnove v krajih Pušja vas, Portis, Bordano in Gumin, katere je leta 1976 prizadel močan potres. Avtor ekskurzije se je pri svojem raziskovalnem delu podrobneje seznanil s posledicami potresov maja in septembra tega leta ter predvsem z obnovo, ki je sledila. V omenjenih krajih je bil na konkretnih primerih pojasnjen način obnove in prikazani rezultati te obnove, ki se glede na zbrane podatke iz obdobja pred potresom in zavzetostjo prebivalstva nekoliko razlikujejo.

Novembra 2012 je bila izvedena ekskurzija v Pradol in Robidišče. Bila je pretežno pohodniška, saj zaradi zapletenega reliefa med Matajurjem na vzhodu in grebenom Stola na severozahodu cestno omrežje ni razvito za lagodno vožnjo z avtobusom. Štupica, Pradol, Robidišče in Prosnid so štiri postaje obrav-

navanega območja, ki s svojo robno lego (tako z vidika Zgornjega Posočja kot Beneške Slovenije) predstavlja obrobje obrobja tega dela Italije in Slovenije.

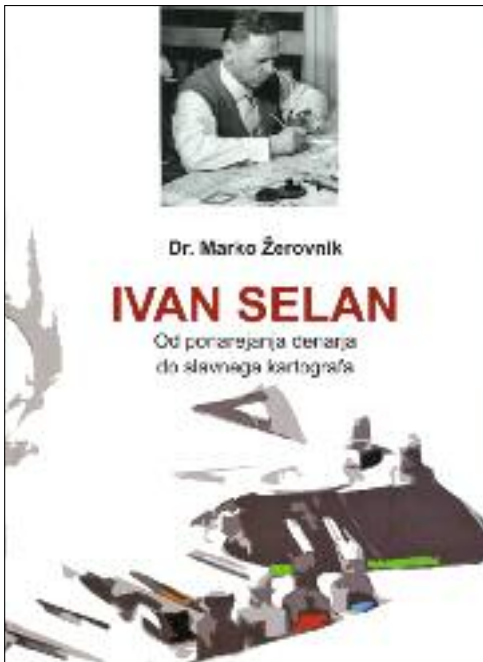
Pričujoč vodnik predstavlja zgoščeno slikovno in podatkovno pomoč za vse, ki bi želeli sami ali v zaključeni skupini spoznavati posebnosti in lepote tega dela Furlanije-Juljske krajine.

Primož Gašperič

Marko Žerovnik:

Ivan Selan: Od ponarejanja denarja do slavnega kartografa

Komenda 2012: Občina Komenda, 240 strani, ISBN 978-961-91498-3-6

Z obsežno knjigo smo dobili vpogled v vsakdanje življenje in »samorastniški« vzpon in razpon Ivana Selana predvsem na področju slovenske kartografije. Z njegovimi preglednimi in tematskimi zemljevidi ter mnogimi drugimi nazornimi in vsebinsko povednimi prikazi značilnosti našega ozemlja, je dobila tudi razvejana geografska stroka osnovno ogrodje za prikazovanje številnih naravnogeografskih in družbenogospodarskih nastavkov in značilnosti v razvoju naših pokrajin. S Selanovimi kvalitetnimi in vsebinsko nadvse bogatimi šolskimi zemljevidi, tematskimi kartami in aplikativnimi prikazi so številne generacije spoznavale in dojemale geografske značilnosti ter pestrosti slovenskih pokrajin in njihove prostorske vpetosti v širši pokrajinski sistem. Posamezni utrinki iz življenja, dela in okolja našega uspešnega kartografa so prikazani v predstavljeni knjigi v 29 poglavjih. V njih so podane značilnosti kmečkega (družinskega) življenja, predvsem pa Selanovi nagibi, možnosti in oblike izrabe »prirojenih« talentov, ki jih je uresničeval predvsem na področju sestavljanja in risanja kartografskih ter drugih izdelkov.

Ivan Selan se je rodil 18. novembra 1902 na Bazelnovi kmetiji v Savljah pri Ljubljani. Njegova mati Neža Zalokar (1877–1911) je bila iz Šimnovčeve kmetije v Suhadolah. Leta 1914 se je Selan preselil